

بررسی رابطه مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان سیریک)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۰۱ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۱۸

عباس جهان‌الدینی^۱ حسین سلیمانی^{*۲} سیدرامین غفاری^۳

- ۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران
- ۲- استادیار گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران
- ۳- دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده:

امروزه گردشگری روستایی به یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی در بسیاری از کشورهای جهان تبدیل شده است و دولت‌ها سیاست‌های مختلفی را به منظور توسعه گردشگری روستایی در مقیاس‌های گوناگون، از سطوح محلی تا سطح ملی به کار گرفته‌اند. در دهه‌های گذشته به ویژه از دهه ۱۹۹۰، به دلیل رکود بخش کشاورزی و مشکلات فراروی جوامع روستایی، همواره متخصصان و برنامه‌ریزان بر اهمیت توسعه گردشگری روستایی تأکید کرده‌اند. در این راستا شهرستان سیریک با برخورداری از جاذبه‌های فراوان در مناطق روستایی می‌تواند از این پتانسیل عظیم در راستای بهبود وضع اقتصادی خود بهره برد. به همین منظور در مقاله حاضر با استفاده از انجام مراحل کیفی با تکنیک SWOT به تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود برای توسعه گردشگری این شهرستان پرداخته شد و با استفاده از نرم‌افزار SPSS و با محاسبه ضریب همبستگی به بررسی رابطه مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری پرداخته شد. نتایج حاکی از آن بود که نقاط قوت و فرصت‌های این منطقه بیش از نقاط ضعف و تهدیدهای آن بوده که با به‌کارگیری راهبرد تهاجمی، می‌توان به توسعه گردشگری منطقه امیدوار بود. همچنین نتایج ضریب همبستگی نشان داد بین مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری با ضریب همبستگی ۰/۶۷ رابطه معنادار وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت راهبردی، توسعه گردشگری و شهرستان سیریک.

مقدمه:

گردشگری روستایی مدتی بیش از یک قرن امروزه یکی از مردمی‌ترین اشکال گردشگری محسوب می‌شود که با ارائه جذابیت و ایجاد تعامل در استفاده از فضا و ویژگی‌های محیط روستایی برای گردشگران و همچنین کارکردی جهت بهبود و ارتقاء شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی منطقه میزبان مورد توجه بسیاری واقع شده است. توسعه گردشگری راه‌حل بسیاری از مشکلات است که مناطق روستایی گرفتار آن‌ها می‌باشد. پس گردشگری را عنصر لازم برای حرکت به سوی اصلاح مناطق روستایی می‌دانند. به هر حال آنچه مسلم بوده این است که از نظر موافقان و مخالفان توسعه، گردشگری روستایی به صورت فزاینده‌ای عامل افزایش‌دهنده توان اقتصادی، بالا برنده قابلیت زیست در نواحی دور افتاده، محرک تجدید حیات سکونتگاه‌ها و نیز بهبود دهنده شرایط زندگی جوامع روستایی به حساب می‌آید. این موضوع در بسیاری از کشورها با سیاست‌های کشاورزی در ارتباط است و غالباً وسیله‌ای در جهت حمایت از محیط زیست و فرهنگ روستایی است. بنابراین می‌تواند نقش اساسی در توسعه و حفظ روستا داشته باشد (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۰).

با رشد گردشگری در نواحی مختلف، توجه به توسعه پایدار گردشگری، در راس امور قرار گرفته است. سازمان جهانی گردشگری، توسعه پایدار گردشگری را شامل افزایش کیفیت زندگی برای جامعه میزبان، رضایت گردشگران، حفظ محیط زیست و منابع انسانی و اجتماعی مورد استفاده در فرآیند گردشگری می‌داند (الوانی و پیروز بخت، ۱۳۸۵). گردشگری روستایی جزئی از گردشگری است که می‌تواند نقش بزرگی در توسعه و پایداری نواحی روستایی ایفا نماید. بنابراین ضروری می‌نماید با شناسایی و بررسی حساب شده توانایی‌ها و پتانسیل‌های گردشگری در نواحی مورد مطالعه و ارائه راهکارهایی مناسب جهت توسعه گردشگری در مناطق روستایی منطقه مورد مطالعه گامی موثر در راه توسعه روستایی و کمک به رشد و ارتقاء اقتصادی این جوامع برداشته شود. عدم شناخت همه جانبه مناطق روستایی کشور و عدم توجه کافی به مسائل زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی و کاربرد نسنجیده نظریه‌ها و فناوری‌های وارداتی مناسب توسعه روستایی از جمله نظریه‌های نوسازی و مدرنیزاسیون دهه‌های ۱۹۷۰، صدمات زیادی را به اکثر روستاهای کشور وارد کرده و موجب گسترش فقر و مهاجرت‌های روستایی، کاهش درآمد خانوار روستایی و افول فعالیت‌های کشاورزی در کل باعث ناپایداری بسیاری از روستاهای کشور گردیده است (بحرینی و حاجی بنده، ۱۳۹۰).

تغییر نگرش مردم و درک اهمیت معماری سنتی و بومی، زمینه را تا حد زیادی برای اقبال گردشگران به روستاها و استفاده از خانه‌های روستایی فراهم کرده است. این عوامل در کنار لزوم ارائه خدمات مناسب گردشگری در روستاها، کاهش درآمدهای کشاورزی، افزایش آگاهی جامعه روستایی از مزایای گردشگری و...، فضا را به سمت استفاده از خانه‌های قدیمی و سنتی سوق داده است؛ به طوری که امروزه مرمت و

بازپیرایی خانه‌های روستایی و استفاده از آنها به منزله اقامتگاه و واحد پذیرایی گردشگری مشاهده می‌شود (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۳).

در چارچوب توسعه صنعت گردشگری جهانی، نیاز به برنامه‌ریزی گردشگری یک امر مسلم است یعنی تعریف و وجود یک استراتژی توسعه برای گردشگری منطقی است و اجرای آن مشروط به مدیریت استراتژیک در صنعت گردشگری است (کیرووسکا^۱، ۲۰۱۱).

توسعه گردشگری به برنامه‌ریزی و بکارگیری سیاست‌های مناسب در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیازمند است و مدیریت در این حوزه حساس باید بتواند با هدفگذاری‌های بنیادی و پایدار، بسترسازی‌های متوازن و سرمایه‌گذاری‌های خرد و کالان، میان دولت، بخش خصوصی و مردم هماهنگی ایجاد کند و به رشد و گسترش این صنعت جامه عمل بپوشاند. ایران با داشتن جاذبه‌های باستانی و تاریخی بی‌مانند، آب و هوای چهارفصل، جاذبه‌های طبیعی و سلامت، توانمندی‌های علمی، مزیت‌های تجاری، موقعیت راهبردی و گوناگونی‌های قومی، زبانی، مذهبی و دینی می‌تواند با برخورداری از سیاست‌های درست و مدیریت کارآمد، هدف‌های ترسیم شده و با شتاب روز افزون تحولات و دگرگونی‌ها در دنیای کنونی که عصر اطلاعات و ارتباطات است و به دلیل تغییر پذیری و نیز غیرقابل پیش‌بینی بودن این تغییرات آنچه که کشورهای جهان به ویژه کشورهای در حال توسعه را در جهت افزایش بهره‌وری و پیشرفت و ترقی آنها مدد می‌رساند همانا استفاده از فرصت‌ها در رقابت با سایر کشورها به این امر میسر نمی‌شود مگر با خلاقیت و نوآوری مدیران (جوانمردی و همکاران، ۱۳۹۶).

امروزه در جهان برای توسعه صنعت گردشگری برنامه‌ریزی استراتژیک گردشگری امری غیرقابل انکار است. اجرای استراتژی توسعه برای گردشگری بوسیله عملکرد مدیریت استراتژیک گردشگری تعیین می‌شود. مدیریت استراتژیک یک فرایند فعال دستیابی به سازگاری بلندمدت در زمینه مربوطه در برنامه‌ریزی محیط گردشگری می‌باشد. مدیریت استراتژیک اساساً دارای تمام ویژگی‌های لازمی می‌باشد که وعده کارایی و اثربخشی در دستیابی به اهداف توسعه گردشگری را می‌دهد (امیری فهلیالی و ملکی، ۱۳۹۹).

مدیریت نوآوری رویکردی نظام مند برای اولویت دادن به نوآوری در سازمان است و شامل مراحل برنامه‌ریزی، سازماندهی، مدیریت و کنترل است و شامل همه ابزارها و روش‌های پیشبرد و بهره‌برداری از نوآوری در سازمان است. هدف مدیریت فناوری می‌تواند هر یک از موارد زیر باشد:

تولید محصول و خدمات نوین برای حضور در بازارهای جدید

بهبود محصولات و خدمات برای پیشی گرفتن از رقبا

بهبود فرایندهای داخلی برای تقویت سازمان و کاهش هزینه‌ها

توسعه روش‌های جدید کسب و کار به منظور درآمدزایی از مسیرها.

^۱ - Kirovska

با وجود درآمد گسترده‌ای که این صنعت برای بسیاری از کشورهای جهان داشته است، اما باید دانست چنین اهدافی در جوامع و توسعه موفقیت آمیز صنعت گردشگری نیازمند وجود بسترهای متعددی است؛ زیرا گردشگری سیستمی است پیچیده، متشکل از عناصر و خرده سیستم‌های متعدد همراه با گروه‌های درگیر و ذی نفع مختلف. این مجموعه زمانی می‌تواند به نقش خود به عنوان تحقق دهنده توسعه عمل کند که همه عناصر آن در یک مجموعه هماهنگ شده با یکدیگر قرار داده شوند (محمد زاده و همکاران، ۱۳۹۷).

تاکنون پژوهش‌های زیادی در باب توسعه گردشگری روستایی صورت گرفته است. متقی (۱۳۹۶) در پژوهشی به مدیریت راهبردی اقتصاد گردشگری چهارمحال بختیاری پرداخت. نتایج، حاصل از ارزیابی عوامل داخلی و خارجی صنعت گردشگری استان بیانگر این بود که صنعت گردشگری این استان دچار ضعف می‌باشد و واکنش مناسبی نسبت به عوامل خارجی نداشته است. همچنین پس از شناسایی و اولویت‌بندی راهبردها با ماتریس QSPM مشخص شد ایجاد سایت‌های اینترنتی به منظور بازاریابی جاذبه‌های گردشگری استان، بالاترین اولویت را در میان راهبردهای انتخابی دارد.

ایزدی (۱۳۹۴) اظهار می‌کند که گردشگری غذا در اغلب کشورهای جهان که بدان اهمیت داده شده و در آن سرمایه‌گذاری شده توانسته است آثار مثبتی در توسعه پایدار روستایی و منطقه‌ای ایجاد کند و منجر به رونق اقتصادی و شکل‌گیری وضعیت منحصر به فرد برای این جوامع شود. رحمانی فضلی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی به تحلیل جایگاه مدیریت روستایی مبتنی بر رویکرد حکمروایی خوب در توسعه‌ی پایدار روستایی پرداختند. بیدختی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی نقش میانجی مدیریت و برنامه‌ریزی در رابطه بین نقش منابع، جامعه و گردشگری با توسعه‌ی پایدار اکوتوریسم را مورد بررسی قرار دادند.

صمدی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به مدیریت راهبردی توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی پرداختند. نتایج حاصل از ارزیابی راهبردها حاکی از آن است که اولین قدم در راستای اهداف مدیریت راهبردی مناطق گردشگری ساحلی، راهبرد SO3 با عنوان هدایت توسعه گردشگری ساحلی در منطقه بر اساس استقرار مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی می‌باشد. راهبردهای WT1 (اصلاح سیاست‌های توسعه گردشگری بر اساس مطالعات استراتژیک) و WT2 (به‌کارگیری مکانیزم‌های مدیریت زیست محیطی شامل ارزیابی زیست محیطی استراتژیک)، (SEA) نیز به ترتیب در اولویت دوم و سوم قرار دارند. عرب و خاکزند (۱۴۰۰)، در پژوهشی به تأثیر گردشگری بر مشارکت اجتماعی و فرهنگی در جهت تحقق برنامه‌های توسعه پایدار روستایی پرداختند. سان و همکاران^۱ (۲۰۲۱)، در پژوهشی به چگونگی مدیریت فضایی در توسعه روستایی در مناطق کشاورزی چین می‌پردازند. لی و چانگ لی^۲ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به استراتژی توسعه پایدار مناظر داخلی روستایی در شمال شرقی چین بر اساس رویکرد ANP با هدف ساختن یک تجزیه و تحلیل تصمیم‌گیری چند معیار (MCDM) برای توسعه پایدار مناظر داخلی روستایی

^۱. Sun & et al

^۲- Lei & Chung-Ling

پرداختند. جیو و همکاران^۱ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به شهرسازی برای توسعه روستایی: تغییر الگوهای فضایی و یکپارچه سازی شهری و روستایی در توسعه چین پرداختند.

هانگ^۲ و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله‌ای به بررسی ذهنیت و ادراک متفاوت درباره گردشگری و تأثیر آن بر بهره‌وری‌های اقتصادی این صنعت در شهر ژیان چین پرداختند. بر این اساس، نویسندگان با شناسایی سه گروه دارای ادراک متفاوت شامل: مسئولان دولتی، سهام‌داران بخش خصوصی چین و سهامداران بین‌المللی، به این نتیجه دست یافتند که هرچه تعداد گروه‌های ذی‌نفع و درگیر در گردشگری شهر ژیان چین افزایش یابد، این شهر می‌تواند ظرفیت‌های گردشگری خود در ابعاد مختلفی؛ از جمله تفریحی، صنعتی، طبیعت‌گردی، هنری، بازارگردی و آثار تاریخی تقویت کند. همچنین از دیگر مزیت‌های افزایش تنوع و میزان سهامداران در بخش گردشگری شهر ژیان چین، افزایش و تنوع ساختارها و امکانات گردشگری برای گردشگران است.

موتانا و موکوادا^۳ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان بررسی شاخص‌های گردشگری پایدار در دراکنزبرگ آفریقای جنوبی، با استفاده از مدل "معیار جهانی گردشگری پایدار" به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه‌گذاری‌ها به منظور توسعه گردشگری در این بخش از آفریقای جنوبی، صرفاً با اهداف اقتصادی و سودآوری تجاری صورت گرفته است. به همین دلیل، شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی و به ویژه زیست‌محیطی در گردشگری منطقه دراکنزبرگ آفریقای جنوبی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. ریس‌تیک و همکاران^۴ (۲۰۱۹)، به پژوهشی تحت عنوان گردشگری و توسعه پایدار شهرک‌های روستایی در مناطق حفاظت‌شده (صربستان)، پرداختند. جیو و همکاران^۵ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به شهرسازی برای توسعه روستایی: تغییر الگوهای فضایی و یکپارچه سازی شهری و روستایی در توسعه چین پرداختند. فرناندز پورتیلو و همکاران^۶ (۲۰۱۹)، در پژوهشی به اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه روستایی تحت رویکرد LEADER در مناطق حفاظت‌شده با استفاده از روش ANP مورد مطالعه لاگودخی، گرجستان پرداختند. سان و همکاران^۷ (۲۰۲۱)، در پژوهشی به چگونگی مدیریت فضایی در توسعه روستایی در مناطق کشاورزی چین می‌پردازند.

اما پژوهشی در باب گردشگری شهرستان سیریک انجام نشده است. بخش مرکزی سیریک از توابع شهرستان سیریک در استان هرمزگان، از جمله کانون‌های جغرافیایی در ایران است که با ویژگی بارز نواحی خشک، ضرورت ایجاد یک منبع اقتصادی را به عنوان مکمل کشاورزی مطرح کرده است. این منطقه به عنوان یکی از مصادیق ناپایداری روستایی به دلیل عوامل مختلف طبیعی و انسانی دارای مشکلاتی است که مهم‌ترین آنها شامل محرومیت نسبی نواحی روستایی منطقه با وجود قابلیت‌های بالای محیطی، نوسانات

1- Zhu & et all

2 - Huang

3 - Mutana and Mukwada

4 - Drakensberg

5- Ristić & et al

6- Zhu & et all

7- Fernandez Portillo & et al

8- Sun & et al

اقلیمی و به خصوص کم‌آبی شدید در سال‌های اخیر و تبعات منفی آن در ساختار اقتصادی و اجتماعی منطقه، ساختار سنی جوان منطقه و کمبود بسترهای اشتغال مولد برای آنها و در نهایت تنزل سطح کیفیت زندگی روستاییان است. شهرستان سیریک، یکی از مناطق دارای توان طبیعی گردشگر پذیر در ایران است که با وجود برخورداری از بسترهای طبیعی و محیطی مناسب برای بهره‌مندی از مزایای گردشگری، همچنان به عنوان یکی از حوزه‌های کمتر شناخته شده و کم برخورداری به شمار می‌رود؛ بنابراین شناخت نقاط قوت و ضعف مدیریت در حوزه گردشگری، یکی از رویکردهایی است که می‌تواند به روند تقویت شیوه و نگرش‌های مدیریتی سودآور، یاری رساند. بنابراین، این پژوهش به منظور پاسخ‌گویی به این سؤال است که بین مدیریت راهبردی و توسعه پایدار گردشگری رابطه‌ای وجود دارد؟

روش پژوهش:

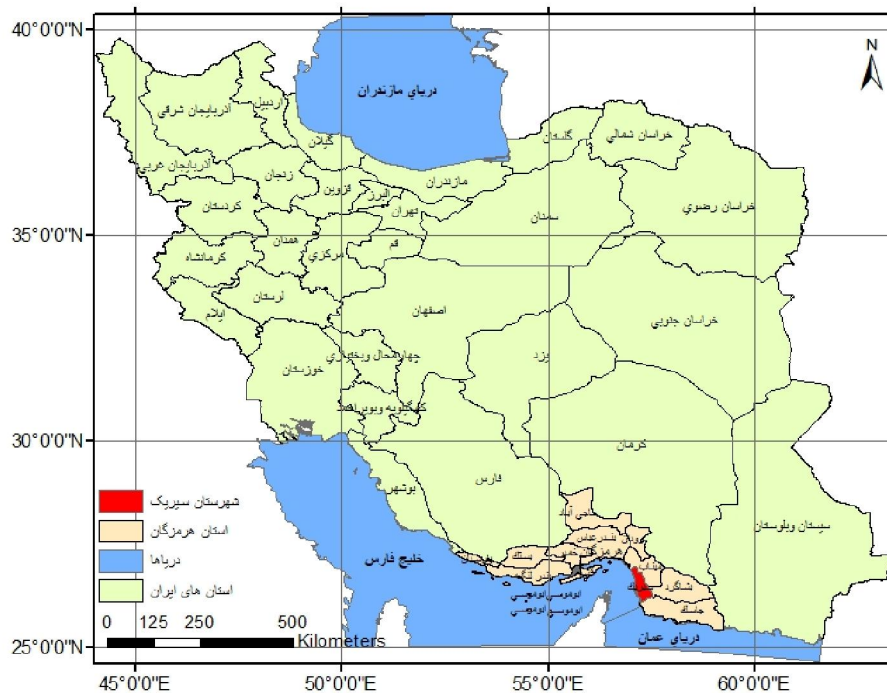
پژوهش انجام شده از نظر هدف پژوهش توسعه‌ای - کاربردی می‌باشد. به این معنا که از نتایج این پژوهش جهت سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها استفاده می‌شود. این پژوهش از نظر هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی محسوب می‌شود و به لحاظ روش از نوع توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارشناسان و متخصصان منطقه هرمزگان بودند. که از بین آنها به شیوه هدفمند ۴۷ نفر انتخاب شدند.

جدول (۱) آلفای کرونباخ متغیرها

عامل	آلفای کرونباخ
ویژگی‌های اقتصادی	.۷۸۸
ویژگی‌های اقتصادی و مدیریتی	.۷۴۱
ویژگی‌های اجتماعی	.۸۴۳
ویژگی‌های کالبدی و محیطی	.۸۰۳

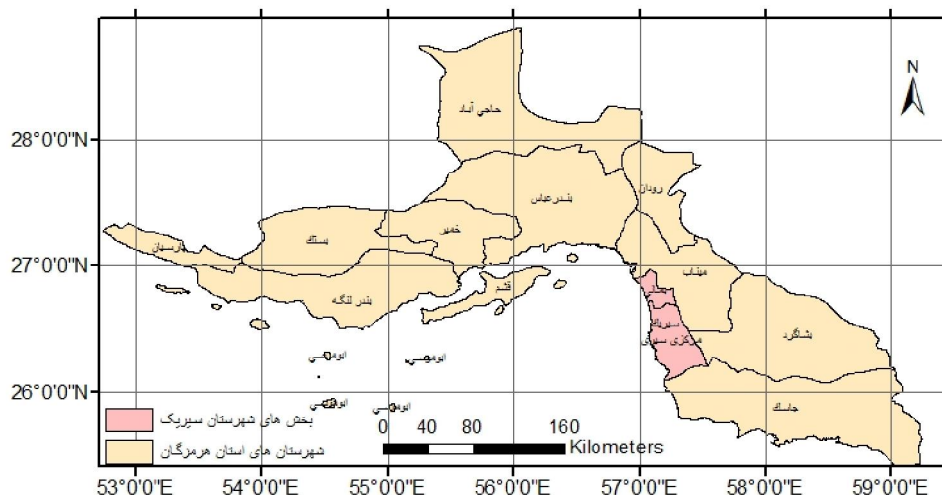
مأخذ: نگارندگان

ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد. برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد. بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه پیش‌آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری SPSS میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق و ابعاد آن به شرح جدول ۳-۳ می‌باشد. از آن جایی که مقدار بدست آمده آلفای کرونباخ برای همه متغیرهای تحقیق بالای ۰/۷۰ می‌باشد می‌توان گفت پرسشنامه از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

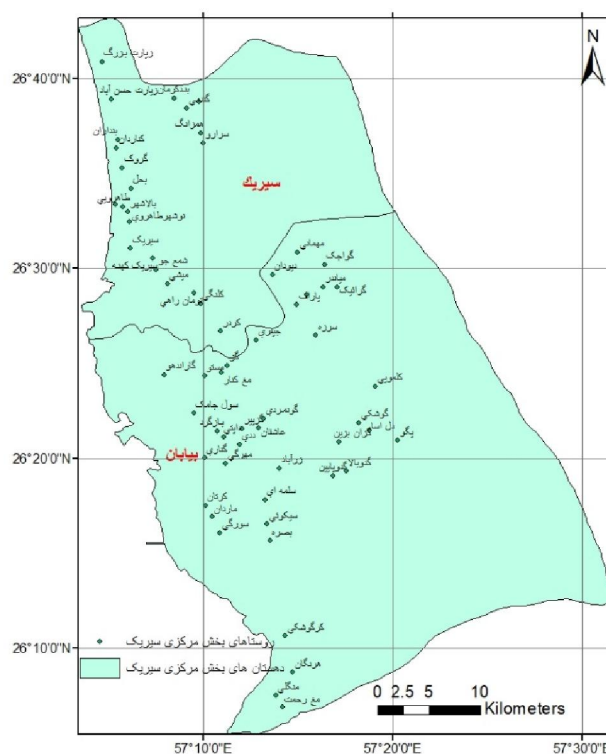

نقشه ۱ نقشه موقعیت استان هرمزگان و شهرستان سیریک در ایران

منطقه مورد مطالعه شهرستان سیریک می‌باشد. شهرستان سیریک در توالی تاریخی بخشی از قلمرو ملوک هرمز بوده که پس از فروپاشی آن جزو میناب شد. خوانین محلی طی ازمینه طولانی اداره این منطقه را در دست داشته‌اند. شهرستان سیریک در سال ۱۳۸۶ از شهرستان میناب تفکیک شده و به عنوان شهرستانی جدید به تقسیمات کشوری اضافه شده است. شهرستان سیریک با مساحتی حدود ۳۳۵۱ کیلومتر مربع در فاصله ۱۷۵ کیلومتری مرکز استان هرمزگان قرار دارد که از سمت شمال به شهرستان میناب از جنوب به شهرستان جاسک از شرق به ارتفاعات بشاگرد و سندرک و از غرب به دریای مکران (عمان) محدود می‌شود. شهر بندری سیریک در باختر شهرستان میناب در مسیر راه آسفالته میناب - جاسک و در کنار آب‌های دریای مکران (عمان) در ۲۶ درجه و ۳۱ دقیقه پهنای شمالی و ۵۷ درجه و ۶ دقیقه درازای خاوری نسبت به نیمروز گرینویچ قرار گرفته و میانگین بلندی آن از سطح دریا ۶ متر می‌باشد و فاصله آن تا شهر میناب ۷۵ کیلومتر است.

نقشه ۲ نقشه موقعیت شهرستان سیریک در استان هرمزگان

نقشه ۳ نقشه دهستان‌ها و روستاهای بخش مرکزی شهرستان سیریک

بندر سیریک در کنار دریای عمان با شن‌های سفید و نقره‌ای بکر و سواحل گسترده ماسه‌ای و آب‌های زلال آبی در پهنه کبود دریای است. در سیریک از هیاهوی شهرنشینی بزرگ اثری نیست. بخش مرکزی به مرکزیت شهر سیریک دارای دو دهستان به نام‌های دهستان سیریک به مرکز شهر سیریک و بیابان به مرکزیت گونمردی و مشتمل بر ۶۱ روستا است. منطقه‌ی مورد مطالعه و پژوهش یعنی بخش مرکزی سیریک، در استان هرمزگان در مجموع با ۶۱ آبادی دارای سکنه، ۸۲۵۰ خانوار و ۳۱۱۸۵ نفر جمعیت قرار دارد (زارعی، ۱۳۹۵).

نتایج:

برای بررسی نقاط قوت و ضعف و همچنین فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان سیریک از تحلیل سوات استفاده شد. تحلیل سوات SWOT ابزاری کارآمد برای شناسایی شرایط محیطی و توانایی‌های درونی سازمان است. پایه و اساس این ابزار کارآمد در مدیریت استراتژیک و همین‌طور بازاریابی، شناخت محیط پیرامونی سازمان است. حروف SWOT که آن را به شکل‌های دیگر مثل TOWS هم می‌نویسند، ابتدای کلمات Strength به معنای قوت، Weakness به معنای ضعف، Opportunity به معنای فرصت و Threat به معنای تهدید است. ماهیت قوت و ضعف به درون سازمان مربوط می‌شود و فرصت و تهدید معمولاً محیطی است.

نتایج در جدول ۲ و ۳ آورده شده است.

جدول ۲ تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید

نمره نهایی	میانگین وزن‌ها	وزن	مجموع وزن‌ها	جدول تحلیل SWOT (نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید)
۱,۳۰	۴,۸۳	۰/۲۷	۶۱۵	S1 - تمایل به ساماندهی بخش گردش گری ساحلی در منطقه
.۹۰	۴,۵۴	۰/۲۰	۵۸۲	S2 - واقع شدن تالاب بین‌المللی آذینی در این شهرستان
.۷۰	۴,۶۸	۰/۱۵	۵۹۴	S3 - واقع شدن در منطقه مکران
.۴۱	۳,۷۷	۰/۱۱	۵۱۷	S4 - داشتن هوای بهاری در زمستان
.۳۲	۳,۹۵	۰/۰۸۲	۵۴۳	S5 - وجود بودجه کافی برای توسعه شهر
.۲۲	۳,۸۳	۰/۰۶	۵۲۴	S6 - تنوع آب و هوایی با توجه به داشتن روستاهای ساحلی و کوهستانی
.۱۶	۳,۸۵	۰/۰۴۳	۵۳۲	S7 - نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس
.۱۳	۴,۱۴	۰/۰۳۲	۵۶۱	S8 - مردمی خونگرم و مهمانپذیر
.۰۹۲	۳,۸۷	۰/۰۲۴	۵۲۰	S9 - کوچک بودن شهر و امنیت بالا
.۰۶۵	۳,۶۵	۰/۰۱۸	۵۱۵	S10 - ماهیگیری تفریحی
.۹۹	۳,۸۴	۰/۲۶	۵۲۵	W1 - ضعف در برنامه‌ریزی‌های لازم جهت تحقق اهداف تعیین شده صنعت گردشگری
.۷۷۶	۳,۸۸	۰/۲۰	۵۳۵	W2 - کمبود واحدهای اقامتی و پذیرایی در منطقه
.۶۴	۴,۲۷	۰/۱۵	۵۹۳	W3 - عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه گردشگران و میزان بهره برداری
.۴۶	۴,۲۵	۰/۱۱	۵۹۰	W4 - نا آشنایی و شناخت کافی ساکنان منطقه نسبت به مزایای صنعت گردشگری

۳۱	۳,۸۵	۰/۰۸۲	۵۳۱	W5 - کمبود شدید آب وبالاخص آب شرب
۲۵	۴,۲۱	۰/۰۶	۵۸۵	W6 - کمبود فضای سبز و تفریحی نسبت به جمعیت شهر
۱۵	۳,۶۱	۰/۰۴۳	۵۰۲	W7 - کمبودنیروی انسانی متخصص و مجرب
۱۱	۳,۶۴	۰/۰۳۲	۴۹۴	W8 - به کارگیری افراد بدون مهارت در بخش گردشگری
۰۸۹	۳,۷۱	۰/۰۲۴	۵۱۱	W9 - کمبود نیروی کار متخصص در بخش گردشگری در سطح استان
۰۶۳	۳,۵۱	۰/۰۱۸	۴۸۲	W10 - عدم وجود سیاست‌های جام تبلیغاتی و بازاریابی و معرفی جاذبه‌های منطقه در سطح ملی و جهانی
۰۳۴	۳,۴۹	۰/۰۱	۴۷۶	W11 - عدم وجود سیاست‌های جام تبلیغاتی و بازاریابی و معرفی جاذبه‌های منطقه در سطح ملی و جهانی
۱,۰۳	۳,۹۸	۰/۰۲۶	۵۳۱	O1 - رشد سریع بازاریابی اینترنتی و تبلیغات رسانهای در بخش گردشگری
۸۴	۴,۲۱	۰/۰۲۰	۵۷۲	O2 - وجود نیروی کار جوان در منطقه
۶۴	۴,۲۹	۰/۰۱۵	۵۸۱	O3 - وجود بازارچه‌های مرزی و ملوانی و اجناس شیک خارجی
۵۰	۴,۵۶	۰/۰۱۱	۶۲۱	O4 - افزایش نرخ رشد گردشگران داخلی و خارجی در کشور
۲۷	۳,۴۰	۰/۰۸۲	۴۸۳	O5 - ایجاد فرصتهای شغلی و بهره‌گیری نیروهای ماهر
۲۱	۳,۵۹	۰/۰۰۶	۴۸۰	O6 - پذیرش فرهنگ مردم محلی در بحث گردشگری
۱۹	۴,۵۱	۰/۰۴۳	۶۰۸	O7 - حمایت همه جانبه مسئولین شهرستان در اخذ مجوزات طرح‌های گردشگری
۱۴	۳,۹۷	۰/۰۳۲	۵۲۴	O8 - بازدید همه ساله گردشگران کشورهای حوزه خلیج فارس به خاطر نسبت فامیلی با مردم سیریک
۰۹۲	۳,۸۶	۰/۰۲۴	۵۱۹	O9 - وجود جمعیت جوان و جویای کار منطقه و شهرهای اطراف
۰۷۳	۴,۰۶	۰/۰۱۸	۵۴۱	O10 - وجود پتانسیل گردشگری و کشاورزی برای جذب سرمایه گذار
۰۴۴	۴,۴۶	۰/۰۰۱	۵۸۹	O11 - وجود چشم‌اندازهای ساحلی زیبا و منحصر به فرد
۱,۰۸	۴,۱۹	۰/۰۲۶	۵۸۲	T1 - ضعف مدیریت و برنامه‌ریزی تخصصی در بخش گردشگری کشور
۷۳	۳,۸۶	۰/۰۱۹	۵۲۷	T2 - بیانگیزی و ضعف حضور بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در بخش گردشگری
۴۸	۳,۲۴	۰/۰۱۵	۴۵۳	T3 - سرمایه بر بودن و طولانی بودن مدت اجرای طرح‌های

				زیرساختی در کل کشور
۰.۴۳	۳,۹۹	۰/۱۱	۵۵۶	T4 - پایین بودن بودجه تخصصی دولت برای تحقق و توسعه در بخش گردشگری
۰.۳۱	۳,۸۵	۰/۰۸۲	۵۱۸	T5 - وجود شغل‌های کاذب با درآمد نسبتاً بالا
۰.۱۵۶	۲,۸۵	۰/۰۵۵	۳۹۳	T6 - رها بودن احشام در جاده‌ها و تصادفات شبانه و فوت گردشگران
۰.۱۲	۲,۸۴	۰/۰۴۳	۳۹۵	T7 - پایین بودن سطح آگاهی گردشگران از اهمیت مناطق ساحلی و راه‌های کاهش اثرات نامطلوب در محیط‌های ساحلی
۰.۰۹۶	۳,۰۱	۰/۰۳۲	۴۱۵	T8 - فقدان حمایت‌های قانونی و شفاف برای سرمایه گذار و عدم امنیت سرمایه گذاری
۰.۰۸۹	۳,۷۱	۰/۰۲۴	۵۱۰	T9 - ضعف تبلیغات در خصوص مراکز و جاذبه‌های گردشگری داخلی
۰.۰۴۸	۲,۷۱	۰/۰۱۸	۳۸۶	T10 - تابستان بسیار گرم و هوای شرجی باعث تخریب زیرساخت‌های گردشگری می‌شود
۰.۰۳۹	۲,۶۳	۰/۰۱۵	۳۵۱	T11 - الگوی نامناسب حمل و نقل و وابسته بودن به خودروهای شخصی
۰.۰۲۵	۲,۵۴	۰/۰۱	۳۴۸	T12 - پایین بودن سطح خدمات الکترونیک

جدول ۳ اولویت بندی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها توسعه گردشگری شهرستان سیریک

رتبه	ضعف	رتبه	قوت
۱	ضعف در برنامه‌ریزی‌های لازم جهت تحقق اهداف تعیین شده صنعت گردشگری	۱	تمایل به ساماندهی بخش گردشگری ساحلی در منطقه
۲	کمبود واحدهای اقامتی و پذیرایی در منطقه	۲	واقع شدن در منطقه مکران
۳	عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه گردشگران و میزان بهره برداری	۴	مردمی خونگرم و مهمانپذیر
۴	نا آشنایی و شناخت کافی ساکنان منطقه نسبت به مزایای صنعت گردشگری	۳	واقع شدن تالاب بین‌المللی آذینی در این شهرستان
۵	کمبود شدید آب و بالاخص آب شرب	۵	وجود بودجه کافی برای توسعه شهر
۶	کمبود فضای سبز و تفریحی نسبت به جمعیت شهر	۷	تنوع آب و هوایی با توجه به داشتن روستاهای ساحلی و کوهستانی
۷	کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب	۹	ماه‌گیری تفریحی

۸	به کارگیری افراد بدون مهارت در بخش گردشگری	۶	نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس
۹	کمبود نیروی کار متخصص در بخش گردشگری در سطح استان	۱۰	داشتن هوای بهاری در زمستان
۱۰	عدم وجود سیاست‌های جام تبلیغاتی و بازاریابی و معرفی جاذبه‌های منطقه در سطح ملی و جهانی	۸	کوچک بودن شهر و امنیت بالا
۱۱	عدم ارائه محیطی مناسب و گسترده برای گردشگری تفریحی		
تهدید		فرصت	
۱	ضعف مدیریت و برنامه‌ریزی تخصصی در بخش گردشگری کشور	۳	وجود چشم‌اندازهای ساحلی زیبا و منحصر به فرد
۲	پایین بودن بودجه تخصصی دولت برای تحقق و توسعه در بخش گردشگری	۵	رشد سریع بازاریابی اینترنتی و تبلیغات رسانه‌ای در بخش گردشگری
۳	بیانگیزی و ضعف حضور بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری کشور	۴	وجود بازارچه‌های مرزی و ملوانی و اجناس شیک خارجی
۴	وجود شغل‌های کاذب با درآمد نسبتاً بالا	۱	افزای نرخ رشد گردشگران داخلی و خارجی در کشور
۵	ضعف تبلیغات در خصوص مراکز و جاذبه‌های گردشگری داخلی	۶	وجود نیروی کار جوان در منطقه
۶	سرمایه بر بودن و طولانی بودن مدت اجرای طرح‌های زیرساختی در کل کشور	۷	وجود پتانسیل گردشگری و کشاورزی برای جذب سرمایه‌گذار
۷	فقدان حمایت‌های قانونی و شفاف برای سرمایه‌گذار و عدم امنیت سرمایه‌گذاری	۱۱	پذیرش فرهنگ مردم محلی در بحث گردشگری
۸	پایین بودن سطح آگاهی گردشگران از اهمیت مناطق ساحلی و راه‌های کاهش اثرات نامطلوب در محیط‌های ساحلی	۹	وجود جمعیت جوان و جویای کار منطقه و شهرهای اطراف
۱۱	الگوی نامناسب حمل و نقل و وابسته بودن به خودروهای شخصی	۱۰	ایجاد فرصت‌های شغلی و بهره‌گیری نیروهای ماهر
۱۲	پایین بودن سطح خدمات الکترونیک	۸	بازدید همه ساله گردشگران کشورهای حوزه خلیج فارس به خاطر نسبت فامیلی با مردم سیریک
۹	رها بودن احشام در جاده‌ها و تصادفات شبانه و فوت گردشگران	۲	حمایت همه جانبه مسئولین شهرستان در اخذ مجوزات طرح‌های گردشگری

۱۰	تابستان بسیار گرم و هوای شرجی باعث تخریب زیرساخت‌های گردشگری می‌شود		
----	---	--	--

جدول ۴: مجموع امتیاز وزنی متغیرها در تکنیک SWOT در شهرستان سیریک

ابعاد	قوت	ضعف	فرصت	تهدید
جمع امتیاز	۴/۲۹	۳/۷۷	۳/۹۵	۳/۵۶

جدول ۵: محاسبه درصد قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها و تعیین راهبرد در شهرستان سیریک

نوع راهبرد	SWOT								
	عوامل		عوامل		T	O	W	S	نام شاخص
راهبرد تهاجمی (SO)	منفی	مثبت	خارجی	داخلی	۳۹/۴۲	۴۴/۸۹	۳۸/۷۵	۴۱/۱۱	درصد
	۷۸/۱۷	۸۶	۸۴/۳۱	۷۹/۸۶					

با توجه به جدول ۵ و با توجه به اینکه میانگین وزنی نقاط قوت و فرصت‌ها از بقیه بیشتر است. استراتژی انتخابی در این منطقه استراتژی تهاجمی می‌باشد. در اجرای استراتژی‌های SO می‌توان با استفاده از نقاط قوت داخلی از فرصت‌های خارجی حداکثر بهره برداری را نمود. هر سازمانی علاقه مند است که همیشه در این موقعیت قرار داشته باشد تا بتواند با بهره گیری از نقاط قوت داخلی از فرصت‌ها و رویدادهای خارجی حداکثر استفاده را بنماید.

جدول ۶ ضریب همبستگی بین مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری روستایی

متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنادار
مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری روستایی	۴۷	۰/۶۷	۰/۰۱

جدول ۶ ضریب همبستگی بین مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری روستایی را نشان می‌دهد. ضریب همبستگی برابر با ۰/۶۷ می‌باشد که با توجه به سطح ۰/۰۱ رابط معناداری بین مدیریت راهبردی و توسعه گردشگری روستایی وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری:

با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی و مدیریت در فرایند توسعه گردشگری، توجه به این مهم در برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی به ویژه طرح‌های محلی اهمیت بسیار بالا دارد. به منظور ایفای نقش مثبت مدیریت در فرایند توسعه گردشگری، توجه به مدیریت محیط زیست، مشارکت محلی، قوانین صریح، بازاریابی و برنامه‌ریزی واقع بینانه در زمینه گردشگری ضروری است. بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه مدیریت راهبردی در توسعه گردشگری روستایی می‌باشد. برای بررسی فرضیه از ضریب همبستگی

استفاده شد. نتایج نشان داد بین توسعه گردشگری روستایی و مدیریت راهبردی با همبستگی $0/67$ رابطه وجود دارد. با توجه به سطح معناداری $0/01$ که پایین تر از $0/05$ است، فرضیه تأیید شد.

با توجه به جدول ماتریس تحلیلی، در رتبه بندی نقاط قوت جهت توسعه پایدار گردشگری شهرستان سیریک؛ تمایل به ساماندهی بخش گردشگری ساحلی در منطقه با میانگین وزنی $4,83$ در رتبه اول قرار دارد. واقع شدن در منطقه مکران با میانگین $4,68$ رتبه دوم، واقع شدن تالاب بین‌المللی آذینی در این شهرستان با میانگین وزنی $4,54$ رتبه سوم را کسب کرده‌اند. در رتبه بندی نقاط ضعف عوامل عدم وجود اطلاعات کافی در زمینه گردشگران و میزان بهره برداری با میانگین وزنی $4,27$ رتبه اول را دارد. نا آشنایی و شناخت کافی ساکنان منطقه نسبت به مزایای صنعت گردشگری با میانگین وزنی $4,25$ با اختلاف کمی رتبه دوم و کمبود فضای سبز و تفریحی نسبت به جمعیت شهر با میانگین وزنی $4,21$ رتبه سوم را دارا هستند. همچنین در رتبه بندی فرصتها عوامل: افزایش نرخ رشد گردشگران داخلی و خارجی در کشور با میانگین وزنی $4,56$ و حمایت همه جانبه مسئولین شهرستان در اخذ مجوزات طرح‌های گردشگری با میانگین وزنی $4,51$ رتبه دوم و وجود چشم‌اندازهای ساحلی زیبا و منحصر به فرد با میانگین وزنی $4,46$ رتبه سوم را دارا هستند. در رتبه بندی تهدیدها عوامل: ضعف مدیریت و برنامه‌ریزی تخصصی در بخش گردشگری کشور با میانگین وزنی $4,19$ رتبه اول را دارا است. پایین بودن بودجه تخصصی دولت برای تحقق و توسعه در بخش گردشگری با میانگین وزنی $3,99$ رتبه دوم را دارد و بی انگیزگی و ضعف حضور بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در بخش گردشگری با میانگین وزنی $3,86$ رتبه سوم را دارا می‌باشد

نتایج پژوهش حاضر با پژوهش صمدی و همکاران (۱۳۹۹) مبنی بر مدیریت راهبردی توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی، مهدوی و همکاران (۱۳۹۵) مبنی بر طراحی راهبردهای توسعه پایدار روستایی همسو بود.

در تبیین می‌توان گفت از آنجایی که مدیریت استراتژیک مجموعه‌ای از تصمیمات و اقدامات مدیریتی خوانده‌اند که عملکرد بلندمدت یک شرکت، سازمان یا مجموعه را تعیین می‌کند. مدیریت استراتژیک شامل رصد محیطی (هم خارجی و هم داخلی)، تدوین استراتژی (برنامه‌ریزی استراتژیک یا بلندمدت)، پیاده‌سازی، ارزیابی و کنترل استراتژی است؛ بنابراین مطالعه مدیریت استراتژیک بر پایش و ارزیابی فرصتها و تهدیدهای خارجی در پرتو قوتها و ضعفهای داخلی یک شرکت یا سازمان تأکید می‌کند. مدیریت استراتژیک در ابتدا سیاست کسب و کار خوانده می‌شود. موضوعاتی که در مدیریت استراتژیک مطرح می‌شود شامل برنامه‌ریزی استراتژیک، رصد محیطی و تجزیه و تحلیل صنعت است. از طرف دیگر توسعه پایدار روستایی عبارت است از فرآیند کمک به مردم روستایی از طریق اولویت‌بندی نیازهایشان، فعال نمودن آن و سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد زیرساختها و ارائه خدمات اجتماعی، برقراری عدالت و برابری با توجه به ظرفیتهای محلی، و رفتارهایی به خلاف هم بی‌عدالتی‌های گذشته و تضمین سلامتی و امنیت آنها بویژه زنان است. رسیدن به توسعه به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد که باید در کنار هم قرار گیرند تا اهداف توسعه محقق شوند. تجربه توسعه در کشورهای جهان سوم حداقل در بخش روستایی نشان می‌دهد که نحوه

نگرش به توسعه و روش‌ها و راهبردهای اتخاذ شده نقش کلیدی در موفقیت یا عدم موفقیت برنامه‌های توسعه دارد. بسیاری از صاحب نظران دلیل عدم موفقیت در بهبود وضعیت جامعه روستایی و شکست برنامه‌های توسعه در روستاها را به نحوه نگرش به توسعه روستایی و راهبردهای اتخاذ شده مربوط می‌دانند. مدیریت از مهم‌ترین فعالیت‌ها در زندگی اجتماعی بشر امروز است و به مدد این فعالیت است که مأموریت‌ها و اهداف سازمان‌ها تحقق می‌یابد، از منابع و امکانات موجود بهره‌برداری می‌شود و توانایی و استعداد انسان‌ها بروز می‌یابد. ضرورت توسعه و مدیریت شایسته در تخصیص امکانات و استفاده از پتانسیل‌ها و دانش بومی مناطق روستایی از اولویت‌های امور مدیریتی کشور به شمار می‌آید. نظر به جایگاهی که روستا و روستانشین در پویایی اقتصاد کشور، از قبیل کمک به رشد اقتصادی، کنترل نرخ تورم، افزایش نرخ اشتغال و فعالیت دارد (به طور ویژه در تولید کالاهای اساسی و استراتژیک نیز مؤثر است) می‌تواند بستر مناسبی برای تولیدات کشاورزی، دامی، صنعتی و خدماتی، حفظ محیط زیست و امنیت، هنجارهای فرهنگی و اجتماعی، حراست و نگهداری مرزها را فراهم نماید. بنابراین ترسیم نقشه راهی که نقش روستاها را در نظام برنامه‌ریزی کشور تعیین نماید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از طرفی ظرفیت جمعیت ۲۱ میلیون نفر ساکن در این مناطق با اتخاذ تدابیر صحیح و مدبرانه زمینه شکوفایی و توسعه پایدار مناطق روستایی و به تبع آن کشور را به همراه خواهد داشت. در این میان، نواحی خشک ایران، از لحاظ بسترهای جغرافیایی مشکلات دو چندان را در مسیر توسعه پایدار روستایی ایجاد کرده است؛ زیرا خشکسالی و کمبود منابع آب در این مناطق، توسعه کشاورزی را با چالشی بازر مواجه ساخته است. این پدیده، در رکود این بخش مهم اقتصاد روستایی و در نهایت تنزل شاخص‌های توسعه پایدار روستایی مؤثر بوده است.

در شرایطی که قرن بیستم به پایان رسیده، هنوز توسعه روستایی با مسائل و چالش‌های متعددی مواجه است؛ چراکه راهبردهای گذشته در زمینه توسعه روستایی، موفقیت‌آمیز نبوده و نتوانسته مسائلی همچون فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط‌زیست را تأمین کند. این مسئله باعث شده است که در سال‌های اخیر بار دیگر توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته و نظریه‌پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان حکومتی درصدد برآیند تا با ارائه راهکارها و استراتژی‌های جدید، از معضلات و مسائلی که این نواحی گریبانگیر آن می‌باشند، از طرفی اقتصاد روستایی کشور از شکنندگی بالایی رنج می‌برد، چرا که تکیه بیش از حد بر فعالیت‌های صرفاً کشاورزی در برنامه‌ها و استراتژی‌های توسعه روستایی، نتایج منفی زیادی در پی داشته که تهدیدی برای پایداری اقتصاد این مناطق و منابع زیست‌محیطی نواحی روستایی است. در این راستا توسعه گردشگری در نواحی روستایی که از پتانسیل‌های طبیعی، زیبایی‌شناختی و موقعیتی برخوردارند به طور قطع می‌تواند تقویت کننده اقتصاد روستاها و عامل توسعه اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی باشد. در سال‌های اخیر، بسیاری از برنامه‌ریزان اقتصادی- اجتماعی در تمام کشورهای جهان اعم از توسعه یافته و توسعه نیافته، گردشگری را روشی مطمئن با چشم‌اندازی بسیار روشن برای توسعه روستاها، به ویژه محروم‌ترین آن‌ها معرفی کرده‌اند. یکی از راه‌های توسعه گردشگری مدیریت راهبردی می‌باشد. در این شهرستان سیریک برای اجرای استراتژی تهاجمی می‌توان راه کارهای زیر را اجرا نمود.

حفظ و ارتقای آثار تاریخی شهرستان و بهره‌برداری مناسب بدون تخریب آنها؛ از طریق ثبت، ترمیم و معرفی این آثار به بازدیدکنندگان؛ تهیه و نصب تاریخچه در کنار برج دیده بانی، درختان چنار، قلعه‌ها و ...،

تشکیل ستاد یا بسیج حفاظت از آثار؛ بهره‌گیری و تکریم فرهنگ محلی و جلوگیری از فراموشی آن با برگزاری و حمایت از جشنهای بومی شهرستان و تخصیص اعتبار و حمایت همه جانبه از این مراسم، حضور مسئولین در این مراسم و توجه ویژه به آن؛ بهره‌مندی از روحیه مشارکتی روستاییان و مشارکت آنان در طرحها و برنامه‌های توسعه‌ی گردشگری شهرستان؛ بهره‌بردن از نیروی کار زنان و جوانان، تعریف مشاغل جدید (صنایع کوچک و دستی) در بخشهای متنوع؛ بهره‌مندی از معرفی شهرستان سیریک به عنوان یک روستای هدف توسعه آن با تبلیغ و اطلاع‌رسانی وسیع در شهرستان و استانهای مجاور؛ زمینه‌سازی و بهره‌گیری از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، از طریق اعطای وام‌های بلندمدت و کم بهره به سرمایه‌گذاران خصوصی؛ تمرکز عمده فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر بهره‌گیری از منابع و پتانسیل‌های بالقوه‌ی شهرستان.

منابع و مأخذ:

- ۱- الوانی، م و پیروزیخت، م (۱۳۸۵). فرایند مدیریت جهانگردی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول. امیری فهلیانی، م، ملکی، س (۱۳۹۹). رابطه متقابل مدیریت استراتژیک با گردشگری در عصر جهانی شدن، نشریه سیاست‌های راهبردی و کلان، شماره ۲۸.
- ۲- ایزدی، ح (۱۳۹۴). گردشگری غذا، فرصتی برای توسعه پایدار روستایی در ایران، پژوهش‌های روستایی، دوره ۶، شماره ۱، ۶۵-۹۶.
- ۳- بحرینی ح، حاجی بنده م (۱۳۹۰). الگوی دهکده شهری: رهیافتی کارآمد در جهت تحقق پایداری سکونتگاه‌های روستایی نمونه موردی: روستای میانلوات واقع در حوزه صفارود شهرستان رامسر، دوره ۳۰، شماره ۱۳۴: ۷۴-۴۹.
- ۴- جوانمردی، ن، ایزدی، ج، جلالی، ر (۱۳۹۶). برنامه ریزی و سیاست گذاری توسعه ی صنعت گردشگری بر پایه ی ایفای نقش ستون‌های دولت محلی کارآمد در ایران، میراث و گردشگری، دوره ۲، شماره ۷: ۸۵-۱۱۰.
- ۵- رحمانی فضلی، ع، منشی زاده، ر، رحمانی، ب، علیپوریان، ج (۱۳۹۶)، تحلیل جایگاه مدیریت روستایی مبتنی بر رویکرد حکمروایی خوب در توسعه‌ی پایدار روستایی (مطالعه‌ی موردی: مقایسه‌ی بخش مرکزی کوه‌دشت و بخش لواسانات شمیرانات)، مجله: پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۱۷، (۱۳۳ - ۱۵۲).
- ۶- رکن‌الدین افتخاری، ع، عظیمی آملی، ج؛ پورطاهری، م، احمدی پور، ز (۱۳۹۰). تحلیل مقایسه‌ای آثار اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم با گردشگری روزانه بر نواحی روستایی، با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعاتی: شهرستان شمیرانات، استان تهران)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۲، شماره ۸: ۶۲-۳۵.
- ۷- صمدی طاری، ز، نوری، ج، ارجمندی، ر. (۱۳۹۹). مدیریت راهبردی توسعه پایدار گردشگری در مناطق ساحلی با استفاده از مدل SWOT و ماتریس QSPM (منطقه مورد مطالعه: استان مازندران). علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۲۲(۱): ۹۲.
- ۸- عرب، م، خاکزند، م (۱۴۰۰)، تأثیر گردشگری بر مشارکت اجتماعی و فرهنگی در جهت تحقق برنامه‌های توسعه پایدار روستایی، کنفرانس ملی معماری، عمران، شهرسازی و افق‌های هنر اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب، تبریز.
- ۹- عنابستانی، ع، ا، گیاهی، ح، جوانشیری، م (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی (نمونه: روستای رادکان شهرستان چناران)، برنامه‌ریزی فضایی، دوره ۸، شماره ۲: ۲۴-۱.
- ۱۰- متقی، س (۱۳۹۶). مدیریت راهبردی اقتصاد گردشگری (مورد مطالعه: استان چهارمحال و بختیاری). فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، دوره: ۶، شماره: ۲۱.
- ۱۱- مهدوی د، رکن‌الدین افتخاری ع، سجاسی قیداری، ح (۱۳۹۵). طراحی راهبردهای توسعه پایدار گردشگری روستاهای تاریخی-فرهنگی ایران، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۲۰(۵۶)، ۳۰۰-۲۷۵.

- 12-Chia-Li L, Chung-Ling K (2019) A service position model of package tour services based on the hybrid MCDM approach, *Current Issues in Tourism*, 22:20, 2478-2510, DOI: 10.1080/13683500.2018.1524856
- 13-Fernandez P, L, Nekhay, O, Mohedano, L, (2019). Use of the ANP methodology to prioritize rural development strategies under the LEADER approach in protected areas. The case of Lagodekhi, Georgia. *Land Use Policy*. Volume 88. 104121.
- 14-Huang, D., Li, Z., Mou, J. et al. Effects of flow on young Chinese consumers' purchase intention: a study of e-servicescape in hotel booking context. *Inf Technol Tourism* 17, 203–228 (2017). <https://doi.org/10.1007/s40558-016-0073-0>
- 15- Mutana, S, Mukwada, G. (2019). Are policies and guidelines shaping tourism sustainability in South Africa? Critical Success Factors for tourism sustainability governance in the Drakensberg Region, *Tourism and Hospitality Research*, 20(2), 198-109.
- 16-Ristić, D, Vukoičić, D, Milinčić, M, 2019. "Tourism and sustainable development of rural settlements in protected areas - Example NP Kopaonik (Serbia)," *Land Use Policy*, Elsevier, vol. 89(C).
- 17-Sun, P, Zhou, L, Dazhuan, L, Xiaoxue, Sun, D, Mengqiu., Q, W (2021), How does spatial governance drive rural development in China's farming areas? *Habitat International*, Volume 109, 102320.
- 18-Vitálišová, K, Svidroňová, Mária, M, Muthová, N, (2021) Stakeholder participation in local governance as a key to local strategic development, *Cities*, Volume 118. 103363.
- 19- Zhu, J, Zhu, M & Xiao, Y (2019). Urbanization for rural development: Spatial paradigm shifts toward inclusive urban-rural integrated development in China, *Journal of Rural Studies*, 71, 94-103